

- ● ● ● *Turkije en Nederland zijn beiden uitgesproken handelsnaties die elk voor hun regio een cruciale transitfunctie vervullen. Beide economieën zijn vergelijkbaar in omvang, maar complementair in aanbod. Het handelsvolume tussen beide landen verdubbelde de afgelopen tien jaar. In 2010 bedroeg de totale Nederlandse export naar Turkije € 4,5 miljard. Een stijging met 29% ten opzichte van 2009. Nederland heeft Turkije benoemd tot één van de focuslanden voor economische diplomatie en handelsbevordering. Tuinbouw, melkveehouderij en ook verwerkende industrie bieden goede kansen voor de Nederlandse agribusiness.*

Turkije en Nederland
400 jaar verbonden

Ambitie Turkse agrosector biedt kansen

Tijdens het recente staatsbezoek door President Gül van Turkije is het opnieuw bevestigd. De kansrijke Turkse economie en het toenemende belang van zijn strategische ligging maken Turkije voor Nederland een interessante en veelbelovende partner. Ook vanwege de voorsprong die wij op veel andere landen hebben vanwege de 390.000 Nederlanders van Turkse origine.

Turkije behoort tot de twintig grootste economieën van de wereld, met een BBP van bijna € 560 miljard (2010) en een gemiddelde economische groei van 7% per jaar over het afgelopen decennium. De groeiprognose van 4,5% voor 2012 is inmiddels bijgesteld naar 1,8%; nog altijd respectabel gezien de situatie van de internationale economie. In 2008 was 27% van de Turkse bevolking werkzaam in de landbouw.

Het land is ook een belangrijke nabije consumentenmarkt met een jonge, dynamische en goed opgeleide bevolking van 76 miljoen inwoners. Turkije ligt tevens strategisch tussen Europa, het Midden-Oosten en Centraal-Azië. Het is tot slot een belangrijke energicorridor die het westen en het oosten met elkaar verbindt.

Tuinbouwsector

De Turkse tuinbouwers zijn voornamelijk actief in de kstuinbouw. Die kenmerkt zich door kleinschaligheid: 90% van de kasbedrijven bestaat uit kleine tuinders (omvang kleiner dan 0,5 hectare). Ondanks de grote binnenlandse markt willen steeds meer Turkse bedrijven exporteren. Dat lukt alleen als zij gecertificeerd zijn en een track- en tracesysteem aanschaffen. Om voldoende volume te krijgen, moeten exporterende bedrijven producten opkopen in nabijgelegen kasjes. Dit vraagt om problemen, omdat er grote kwaliteitsverschillen bestaan. Op dit moment worden grote investeringen gedaan in de kstuinbouw door bedrijven uit industriële

sectoren. Vanuit de agrarische sector zelf groeien maar weinig bedrijven door naar moderne kassen. In Turkije is de biologische landbouw veel verder ontwikkeld dan in Nederland, zowel qua grootte als diversiteit. Naast de kasgroenteteelt is de biologische plantaardige productie de snelst groeiende agrarische sector.

Agri-Business Support Office

Eén van de twee NABSO's – Netherlands Agri-Business Support Offices – bevindt zich in Izmir, Turkije. (Het andere in Kunming, China.) Zo'n kantoor is altijd van tijdelijke aard; NABSO Turkije loopt in elk geval tot medio 2013 en wordt bemand door Eren Kizilates en Jop Kipp. Speerpunt: tuinbouw.

Jop Kipp vertelt over het ontstaan van deze NABSO: "In 2008 is een 2g@there-programma voor de kastuinbouw in Turkije goedgekeurd, met de naam SeraCulture. Dit programma is vanuit het bedrijfsleven gedragen door meer dan dertig bedrijven, die allen lid werden van SeraCulture. Het gaat om bedrijven uit de gehele keten: van zaadbedrijven tot veilingen. Onderdeel van het programma was een aanvraag voor een NABSO. Het toenmalige ministerie van LNV heeft dat goedgekeurd en op 9 februari 2010 is het kantoor officieel geopend." Zie ook www.seraculture.com.

Het NABSO ondersteunt Nederlandse en Turkse bedrijven die in de agribusiness samenwerking zoeken. Er zijn collectieve en individuele activiteiten. Bij collectieve activiteiten valt te denken aan: een Holland-paviljoen op beurzen, matchmaking (zowel in Nederland als in Turkije) en seminars. Activiteiten gericht op individuele bedrijven zijn het organiseren van businesstrips, het vinden van agenten en het uitvoeren van marktstudies. Een belangrijke activiteit voor de Nederlandse toelevering aan de

kastuinbouw is het actief zoeken naar investeerders.

Projecten

Wageningen UR Glastuinbouw heeft samen met Nederlandse kasbouwers en toeleveranciers een ultramodern kassencomplex van vier hectare gerealiseerd in Aydin. Het complex gebruikt aardwarmte als warmte- en CO₂-bron bij de tomatenteelt. Anderhalve hectare ervan

'Turkse tuinbouw wil grootschaliger exporteren'

dient als demonstratiecentrum. In dit Sustainable Innovation Centre etaleren Nederlandse bedrijven hun kennis en technologie op het gebied van teelt, gewasbescherming en klimaatcontrole. Een Turks bedrijf heeft de kas gefinancierd, een Nederlander zal gedurende twee jaar het bedrijf runnen en de opvolgers opleiden.

Via het GzG-project 'Technical support for the establishment of Credit Schemes for Rural

Investments' heeft Rabobank International veel goodwill gekweekt in de Turkse agrofood-sector. Het gaat daarbij vooral om consultancyopdrachten. Als Rabobank in Turkije zijn banklicentie verwerft, is het plan om naast Istanbul ook kantoren te openen in Ankara en Izmir, hetgeen de ondersteuning van de Nederlands-Turkse samenwerking in de agribusiness versterkt.

Tot slot heeft Vrian Projects in samenwerking met het ministerie van EL&I een 'web-based' besluitvormingstool ontwikkeld voor de kastuinbouw. Het project loopt tot en met juni 2012 en behelst een gratis intuïtieve tool in het Turks en Engels om publieke en private stakeholders in de Turkse tuinbouw te assisteren bij de besluitvorming over investeren en dergelijke.

Perspectief

Drie voorbeelden van hoe de Turkse agrosector volop in beweging is. Beweging die, zo moge duidelijk zijn, interessant is voor de Nederlandse toelevering aan de kastuinbouw. Maar dit geldt ook voor de Turkse sector rundvee- en melkveehouderij (zie kader).

Inkomende handelsmissie rundvee- en melkveehouderij

Turkije is een van de vijftien grootste melkproducenten ter wereld. Ruim 2,5 miljoen bedrijven (!) zijn actief in de primaire melkveehouderij. Een integrale aanpak is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de groeiende behoefte aan betrouwbare melkproducten. Daarvoor is ontwikkeling op het gebied van 'raw milk sourcing' van essentieel belang.

In opdracht van NL EVD Internationaal organiseert The Friesian dairy development company van 26-29 juni 2012 een inkomende handelsmissie uit Turkije voor de rundvee- en melkveehouderijsector. Het doel van de missie is om potentiële inkopers van varzen en andere benodigdheden voor de melkveehouderij naar Nederland te halen en te laten kennismaken met de Nederlandse melkveehouderij. De delegatie omvat twaalf vertegenwoordigers van Turkse zuivelbedrijven.

Tijdens de missie worden verschillende bedrijven in de melkveehouderij bezocht. Op woensdagochtend 27 juni is er op de Dairy Campus een matchmaking waar Nederlandse bedrijven kunnen kennismaken met de Turkse delegatie.

De kosten voor deelname aan deze matchmaking bedragen 75 euro excl. btw. Voor meer informatie: The Friesian, Natalie Tchernycheva, 058 – 216 72 66 of n.tchernycheva@thefriesian.nl. Zie ook www.thefriesian.nl/news/.

Links en midden: training van medewerkers in de Turkse tuinbouw, onder het programma Sera Culture.
Rechts: verdere ontwikkeling melkveehouderij is Turkse ambitie.

Gezien de groeiende welvaart van grote groepen in de Turkse samenleving en de wens om de agroexport substantieel te vergroten, neemt ook de behoefte aan een goede voedselverwerkende industrie in Turkije toe.

Van 9-16 juni 2012 wordt in Ankara een Holland Dorp georganiseerd. Doel is om Turkije te laten kennismaken met (de)

Nederland(se agrarische sector). Het Holland Dorp moet 400 jaar diplomatieke relaties bezegelen en is de start van meerdere activiteiten. Bijvoorbeeld een handelsmissie in het najaar met de focus op agro. Bij interesse kan contact worden opgenomen met de landbouwafdeling in Ankara: ank-lnv@minbuza.nl. Binnenkort gaat de website van het Holland Dorp open, houd deze in de

gaten voor meer informatie: www.ankara.holland-village.com.

Hans van der Lee

Op basis van diverse bronnen.

Overzicht landbouwzones Turkije

Bron: FAO

- 1 - **Midden-Noord:** continentaal klimaat met jaarlijkse neerslag van 375 mm / jaar. Granen, peulvruchten en voedergewassen; intensieve melkveehouderij.
- 2 - **Egeïsche Zee:** mediterraan klimaat met jaarlijkse neerslag tot 800 mm / jaar. Vleesveeteelt en intensieve melkveehouderij. Granen, olijven, vijgen en geïrrigeerd katoen.
- 3 - **Marmara en Thracië:** granen, zonnebloem, olijven en groenten. Belangrijke fokregio voor melk- en vleesproductie. Neerslag 700 mm / jaar.
- 4 - **Middellandse Zee:** westelijk kustgebied. Jaarlijkse neerslag van 700 mm / jaar. Granen, olijven, katoen, citrusvruchten en maïs. Belangrijk centrum geitenvleesproductie.
- 5 - **Noord-Oost:** heuvelachtig en bergachtig gebied. Koudste deel van het land met 100-180 dagen van vorst / jaar. 75% weiland.
- 6 - **Zuid-Oost:** grote vruchtbare vlaktes in het zuiden. Grootscheepse productie van schapenvlees. Granen en peulvruchten, geïrrigeerd katoen.
- 7 - **Zwarte Zee:** jaarlijkse neerslag van 1500 mm. Hazelnooten, groenten, maïs en thee. Belangrijke lokale veeproductie inclusief schapen.
- 8 - **Midden-Oosten:** granen en peulvruchten. Lokale en gekruiste koeien voor melkveehouderij. Jaarlijkse neerslag 400 mm, dagen vorst 80-120. 54% weiland.
- 9 - **Midden-Zuid:** intensieve melkveehouderij. Granen, peulvruchten en voedergewassen. Jaarlijkse neerslag 350 mm / jaar, dagen vorst 80-100.

Zakendoen met Turkije

Denkt u er als ondernemer aan om zaken te doen met Turkije, dan kunt u voor meer informatie onder andere terecht bij:

- het (tijdelijke) NABSO (Netherlands Agri-Business Support Office) Turkije, gevestigd te Izmir. NABSO Turkije wordt bemand door Jop Kipp en Eren Kizilates en is er in elk geval tot medio 2013, wanneer de eerste termijn van vier jaar afloopt. Zie www.nabsoturkey.com.
- het digitaal handelskantoor van de Nederlandse ambassade in Ankara, het consulaat-generaal in Istanbul en het NBSO te Izmir. Dat is opgezet om het leggen van zakelijke contacten tussen Nederlandse en Turkse ondernemers te vergemakkelijken en te ondersteunen. Zie www.holland-turkeytrade.com.
- Agentschap NL, pagina over Turkije, www.agentschapnl.nl, zoek op 'Turkije'
- De Turkije-werkgroep van de Dutch Trade Board (DTB) is een publiek-privaat samenwerkingsverband van partijen die actief betrokken zijn bij Turkije, die het land goed kennen, een netwerk hebben in Turkije en regelmatig in Turkije verblijven of er werken. Doel is het Nederlandse bedrijfsleven te ondersteunen in het ondernemen in Turkije. Zie www.internationaalondernemen.nl/dtb/dtb_tur.asp.